

L - ILBIES FIL - VIŻTU

Maria Pisani

Dwar id-drawwiet ta' l-antenati tagħna meta kien imutilhom xi hadd, ta' min jgħid xi haġa fuq l-ilbies matul il-perjodu tal-viżtu.

Fil-każ meta kien imut il-kap tal-familja, għall-ewwel sitt xhur, in-nisa ta' klassi għolja, kienu jużaw kappell aktarx bla falidi, forma ta' towk (*toque*) li minnu, fuq wara, kien jinżel velu tal-gorġett iswed imberfel bil-krip (*crepe*) fin li kien jasal sa quddiem. Fl-ilbiesi kien ikollhom tberfil tal-krip ukoll, u ir-romol, minbarra dan il-velu, kien ikollhom tberfila tal-krip abjad fuq quddiem tal-kappell. It-*toilette* tal-viżtu ma kienx ikun kompliit jekk ma jintlibisx par ingwanti suwed tal-gild, anzi preferibbilment tas-swejd (*suede*), għax aktar ikunmu matti. Il-materjal għall-ilbiesi kien jintgħażel matt ukoll.

Kien hemm zmien meta, fil-luttu strett, anke l-irġiel kienu jagħmlu l-krep mal-kappall, infatti anke Victor Hugo isemmi din id-drawwa fil-famuż rumanz tiegħu "Les Miserables". Dari hadd ma kien johroġ mingħajr kappell, la n-nisa u lanqas l-irġiel.

L-irġiel kienu jilbsu libsa sewda ukoll. Dan minbarra li kellhom l-inkravata sewda u mustaxija fuq il-komma tax-xellug tal-glekk. Dawk li ma tantx kienu jistgħu, kienu jilbsu xi libsa griża jew blu skur. Il-foqra nett kienu jilbsu qalziet u sidrija suwed, bil-mustaxija fuq il-komma tal-qmis, u berritta sewda.

Il-*crepe*, jew kif kienu jsejnhulu bil-Malti, il-krip, kif semmejt aktar qabel, kien materjal aktarx trasparenti u kkrepat, ismu miegħu, u daqsxejn iggummat biex l-ikkrepar tiegħu iżomm. Meta kien ikun ta' kwalita' fina, kien ikun għoli haġna, u ma kontx issibu fil-ħwienet kollha. Jgħidu li kien famuż għalih Camilleri ta' fuq San Ġwann, jew "A La Ville de Lyons", kif kien jismu dan il-ħanut fil-Belt, magħruf għad-drappijiet fini tiegħu, u li kien jinsab fejn illum hemm is-*Securities Centre* tal-Bank of Valletta. Kien hawn ukoll krip ta' kwalita' inferjuri li kien jintuża minn dawk li ma tantx kienu jistgħu iħallsu, minn tal-ħwienet li kienu jdendlu l-strixxi suwed mal-vetrina jew ħanut tagħhom meta kien imutilhom xi hadd tal-familja, xi persuna mportanti, jew girien. Kienu jużawh ukoll il-bekkamorti biex bih idawru t-tomna li kienu jilbsu waqt il-funeral. Dan il-krip kien jintuża ukoll biex isir xi ċoff mal-kuruni tal-fjuri, u biex jiksu l-istandard ta' xi banda jekk din tkun takkumpanja f'xi funeral jew f'xi proċessjoni tal-Ġimgħa l-Kbira. Iż-żwiemel li kienu jigbdu l-karru tal-mejtin, kienu jlibbsuhom faldrappi suwed, tal-bellus, pjumi kbar suwed f'rashom, u jagħmlulhom xi ornamenti b'dan il-krip. Dan kollu kien isir meta l-familja tal-mejjet kienet tkun tista' tħallas. Il-krip abjad kienu jużawh biss ir-romol; kien aktar għoli, u aktar diffiċli ssibu.

Waqt il-viżtu ma kienx jintlibes deheb, iżda l-għonja kienu jilbsu ornamenti, bħal imsielet, labar, girakoli u pendenti, jew

L-Imnara No. 16

tal-gejt (Jade) iswed jew tal-qroll iswed, fil-waqt ta' irf-v f
kienu jiksu 1-imsielet- tad-deheb b'xi biôCa Caduta sewdî S u î
i. V 1 Z T V I»

Drawwa o ra l i kien bawn kienet l i m e ta 1-ghonja jmutiihom
xi add, kienu jaqtg u drapp iswed biex jin etu 1-ilbiesi tas-
sefturi, g ax kien meqjus nuqqas ta' rispett lejn il-mejjet iekk
il-qaddeja jidhru f daru libsin il-kulur.

Il-perjodu ta' viitu strett kien ta' sentejn, u warajh jibda
1-me iu vi tu l i kien i d u m x i s i t t x h u r, m e t a a l l u r a k i e n j i b d a
jit allat ma' 1-iswed x i k u l u r s e r j u b a l a b j a d, v j o l a, l i l a » j e w
g r i, u k i e n u j i s t g u j i b d e w j i n t l i b s u x i o r n a m e n t i t a ' l - a w h a r.

Matul 1-ewwel sentejn, dawk l i j k u n u t i l f u 1 1 1 x i T i a d d, l a
kienu jmorru festi u lanqas tejatru, ricevimenti u pranzi j'iet;
lanqas ma kien isir daqq ta' pjanu, gramophone, radju u strumenti
o rajn ewwa d-dar. Jekk x i i i a d d t a l - f a m i l j a k i e n i k o l l u b i l -
f o r s i d o q q g a x k i e n i k u n q e d j i s t u d j a x i s t r u m e n t, k i e n u j a g l q u
t - t w i e q i b i e x m i n n b a r r a t - t r i q m a j i n s t e m g a x d a q q.

G alkemm afna minn dawn id-drawwiet kienu f1-aqwa tag hom
fis-seklu 1-ie or, baqq hu j e i s t u s a s - s n i n t l e t i n t a ' d a n i s -
s e k l u g o x r i n, s a k e m m i t - t i e n i g w e r r a d i n j i j a a b e t t a q l i b a k b i r a
f k u l l q a s a m t a l - a j j a, i n k l u i i l - v i i t u, l i f t i t f t i t, g h o d d u q e d
j i s p i a g a l k o l l o x.

Kitbiet G all-Imnara

L-Editur ja etta kitbiet g a l l - I m n a r a, l i D A J R I D U J K U N U
O R I G I N A L I U M H U X P U B B L I K A T I Q A B E L B A N D ' O R A. I r i d u j k u n u
esperjenzi perona₁li t a l - i m g o d d i, j e w r i i u l t a t t a r i e r k a
personali, j e w t a i n t e r v i s t i j e w k u n t a t t i p e r s o n a l i m a a n z j a n i.
J i s t g u i k u n u b i l ; - M a l t i j e w l s i e n i e o r, i d a t i n g a t a p r e f e r e n -
z a l i s - s u e t t i l i j i t t r a t t a w d w a r i n t e r e s s f o l k l o r i s t i k u g a l
M a l t a u G a w d e x. I l - k i t b i e t j i s t g u j i n t b a g t u l i l l - E d i t u r,
78, T r i q S a n T r o f i m u, T a s - S l i e m a, S L M 0 2